

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**PEDAGOGIK OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA TA’LIM JARAYONINI
TASHKIL ETISHDA AMALIYOT BILAN UZVIYLIGINI TA’MINLASH
MASALALARI**

**Respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya
2024-yil, 15-oktyabr**

**Republic-wide scientific and scientific-technical conference
ISSUES OF ENSURING INTEGRATION WITH PRACTICE IN
ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF
PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION
October 15, 2024**

**Республиканскую научно-техническую конференцию на тему
«РОЛЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА
ВЗАИМОСВЯЗИ С ПРАКТИКОЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ»,
которая состоится 15 октября 2024 года**

JIZZAX – 2024

8. Мирсоатова Лайло Ўткировна. (2023). Интеграция Средств Компьютерной Графики В Образовательные Стандарты И Курсы Развития Навыков Самостоятельного Обучения. Diversity Research: Journal of Analysis and Trends, 1(8), 72–76.

9. X Э Султанов. (2023). Талабалар фаоллаштиришда халқаро ҳамкорликни ривожлантиришнинг таъсири. PEDAGOGS jurnali 34 (3), 73-78.;

10. Bozorov Farhod Toyir o'g'li Ijodiy to'garaklar orqali talaba-yoshlardagi tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyalari (tasviriy san'at) // Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 27. – №. 4. – С. 113-117.

11. Toyir o'g'li, B. F. (2024). Совершенствование современных методик преподавания изобразительного искусства в формировании творческих компетенций студентов. Международный междисциплинарный журнал по исследованиям и разработкам, 11(06).

ONA TILI DARSLARIDA QO'LLANILADIGAN TA'LIM METODLARI TASNIFI

Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li

Termiz Iqtisodiyot va servis universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada ona tili darslarida qo'llaniladigan ta'lim metodlari tizimli ravishda tahlil qilinadi va tasniflanadi. Ta'lim metodlarining o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishga ta'siri, ulardan samarali foydalanish yo'llari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida sinf xonasida qo'llanilishi tahlil qilinadi. Maqolada traditsion, interfaol va innovatsion metodlarning qiyosiy tahlili, ularning afzalliklari va kamchiliklari muhokama qilinadi. Shuningdek, ona tili ta'limida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirishda metodlarning tutgan o'rni yoritiladi. Maqolaning asosiy maqsadi - ona tili ta'limida metodlar tasnifi orqali o'qituvchilarga samarali usullarni tanlashda amaliy ko'rsatmalar berishdir.

Kalit so'zlar: ona tili darslari, ta'lim metodlari, traditsion metodlar, interfaol metodlar, innovatsion metodlar, til kompetensiyasi, ijodiy tafakkur, pedagogik yondashuvlar, o'quv jarayoni, mustaqil fikrlash.

Annotation:

This article systematically analyzes and classifies the teaching methods used in native language lessons. It examines the impact of educational methods on developing students' language competence, effective usage strategies, and their application in the classroom based on modern pedagogical approaches. The article presents a comparative analysis of traditional, interactive, and innovative methods, discussing their advantages and disadvantages. Additionally, the role of these methods in enhancing students' creative thinking and independent reasoning in native language education is highlighted. The main goal of the article is to provide practical guidance for teachers in selecting effective methods through the classification of teaching methods in native language education.

Key words: mother tongue lessons, educational methods, traditional methods, interactive methods, innovative methods, language competence, creative thinking, pedagogical approaches, educational process, independent thinking.

Kirish. Ona tili ta'limi o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun o'qituvchi ta'lim metodlarini to'g'ri tanlashi va ularni sinf xonasida qo'llashda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalana olishi lozim. Ta'lim metodlarining to'g'ri tanlovi o'quvchilarning nafaqat grammatik bilimlarini mustahkamlashga, balki ularning muloqot qobiliyatlarini, ijodiy tafakkurini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Bugungi kunda traditsion metodlar bilan bir qatorda interfaol va innovatsion metodlardan samarali foydalanish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Ushbu maqolada ona tili darslarida qo'llaniladigan ta'lim metodlarining tasnifi va ularning o'quv jarayonidagi roli ko'rib chiqiladi. Maqolaning asosiy maqsadi — metodlarning turlari, ularning afzalliklari va

kamchiliklarini tahlil qilish orqali o'qituvchilarga samarali ta'lim metodlarini tanlashda yo'nalish berishdir.

Adabiyotlar tahlili: Ona tili ta'limi bo'yicha ilmiy adabiyotlar turli ta'lim metodlarining nazariy va amaliy jihatlarini keng yoritadi. O'zbekistonda va xalqaro miqyosda olib borilgan tadqiqotlar ona tili darslarida qo'llaniladigan metodlarning rivojlanishi va ularning samaradorligi haqida muhim ma'lumotlar beradi. Traditsion metodlar, xususan, leksiya, ma'ruza, matn ustida ishlash, ko'rgazmali metodlar asosan passiv o'qitish usullari sifatida ko'rilgan bo'lsa-da, ularning o'z o'rnida yuqori samaradorligi tan olingan.

So'nggi yillarda interfaol metodlarga, masalan, klaster usuli, "Baliq skeleti" usuli, guruhlarda ishlash, rolli o'yinlar va "Insert" kabi metodlarga qiziqish ortib bormoqda. Ushbu metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlab, ularning muloqot ko'nikmalari va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogika olimlari interfaol metodlar ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlamoqda.

Innovatsion metodlar, xususan, texnologik vositalardan foydalanish, onlayn platformalarda interfaol darslar tashkil qilish, masofaviy ta'lim va o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan usullar, ona tili ta'limining zamonaviy talablarga moslashishiga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar innovatsion metodlarning samaradorligini ko'rsatmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, har bir metod o'zining maqsadiga muvofiq, o'quvchilarning yosh xususiyatlari va ehtiyojlariga qarab tanlanishi lozim. Shu bilan birga, metodlarning kombinatsiyalangan holda qo'llanilishi o'quv jarayonining yanada boy va samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Asosiy qism: Ona tili darslarida qo'llaniladigan ta'lim metodlari o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metodlar o'ziga xos yondashuvlar bilan farqlanib, ularning tasnifi o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun zarur vosita hisoblanadi. Asosiy metodlar uch asosiy guruhga ajratiladi: traditsion metodlar, interfaol metodlar va innovatsion metodlar.

1. Traditsion metodlar: Ushbu metodlar ko'p yillar davomida sinovdan o'tgan va ta'lim jarayonida keng qo'llaniladigan metodlar hisoblanadi. Odatda ular o'qituvchi tomonidan axborot yetkazish, tushuntirish va nazorat qilish jarayoniga asoslanadi. Traditsion metodlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Leksiya (ma'ruza): O'qituvchi tomonidan ma'lum bir mavzu bo'yicha nazariy bilimlar yetkaziladi. Bu metod o'quvchilarga mavzuni keng qamrovda tushuntirishda yordam beradi.

Matn ustida ishlash: O'quvchilarga matn berilib, u bilan bog'liq grammatik va semantik tahlillar amalga oshiriladi. Ushbu metod o'quvchilarning til qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ko'rgazmali metodlar: Dars jarayonida diagramma, jadval, suratlar va boshqa ko'rgazmali vositalar qo'llanilib, mavzuni tushuntirishda yordamlashadi.

2. Interfaol metodlar: Interfaol metodlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga va o'z fikrlarini mustaqil ravishda ifoda qilishga undaydi. Ushbu metodlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni ta'minlab, o'quv jarayonini yanada jonli va samarali qiladi. Eng ko'p qo'llaniladigan interfaol metodlar:

Guruhda ishlash: O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, berilgan vazifalarni birgalikda yechadilar. Bu metod o'quvchilarning jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Klaster usuli: Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalar klaster shaklida tasvirlanadi va ularning o'zaro bog'liqligi aniqlanadi. Bu usul o'quvchilarning mavzuni to'liq qamrab olishlariga yordam beradi.

Rolli o'yinlar: O'quvchilar turli rollarni bajarib, real hayotdagi vaziyatlarni o'ynashadi. Ushbu metod o'quvchilarning til kompetensiyasini oshirish va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

3. Innovatsion metodlar: Innovatsion metodlar axborot texnologiyalaridan foydalanish va o'quv jarayonini yangicha usullar bilan tashkil etishni o'z ichiga oladi. Bunda zamonaviy texnologiyalardan, masofaviy ta'lim vositalaridan va onlayn platformalardan foydalaniladi. Innovatsion metodlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Onlayn darslar: O'quvchilar uchun turli onlayn platformalar orqali darslar tashkil etiladi, bu esa ta'lim jarayonini qulay va ko'p tomonlama qilishga yordam beradi.

Multimedia vositalari: O'qituvchi darsda video, audio materiallar, animatsiyalar va boshqa multimedia resurslarini qo'llab, mavzuni jonli va tushunarli tarzda yetkazib beradi.

Masofaviy ta'lim: O'quvchilar internet orqali masofadan turib ta'lim olishadi. Bu metod global miqyosda kengayib borayotgan innovatsion yondashuvlar qatoriga kiradi.

Ushbu metodlarning har biri o'ziga xos afzallik va kamchiliklarga ega bo'lib, ular darsning maqsadiga, o'quvchilarning yosh xususiyatlariga va mavzuning murakkabligiga qarab tanlanishi lozim. Masalan, traditsion metodlar nazariy bilimlarni yetkazishda samarali bo'lsa, interfaol metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Innovatsion metodlar esa zamonaviy axborot vositalaridan foydalanib, o'quvchilarning qiziqishlarini oshiradi va mavzuga chuqur kirish imkonini beradi.

O'quv jarayonida ushbu metodlarning kombinatsiyalangan holda qo'llanilishi o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish va ta'lim jarayonini yanada boyitishga xizmat qiladi. Shu sababli, o'qituvchi ona tili darslarida har bir metodning qachon va qanday qo'llanilishi lozimligini bilishi va ularni maqsadga muvofiq tanlashi juda muhim hisoblanadi.

Ona tili darslarida qo'llaniladigan ta'lim metodlarining to'g'ri tanlanishi va ulardan samarali foydalanish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishda asosiy omil hisoblanadi. Traditsion, interfaol va innovatsion metodlar o'quv jarayonining turli bosqichlarida samarali qo'llanilishi mumkin bo'lib, har biri o'ziga xos afzalliklarga ega. Traditsion metodlar o'quvchilarga bilimlarni chuqur o'zlashtirishda yordam beradi, interfaol metodlar esa ularning muloqot ko'nikmalari va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Innovatsion metodlar esa zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga jalb etish orqali o'quvchilarning qiziqishlarini oshiradi va ularning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, har bir metodning samaradorligini oshirish uchun ularni kombinatsiyalangan holda qo'llash zarurligi aniqlanadi. Bu yondashuv o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va boy qiladi. O'qituvchilar uchun bu metodlarning tasnifi va ularning o'zaro uyg'unligi haqidagi bilimlar ularning darslarni muvaffaqiyatli tashkil qilishiga ko'maklashadi.

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarida turli metodlardan samarali foydalanish o'quv jarayonining sifatini oshirishda, o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, o'qituvchilar dars jarayonida metodlarning to'g'ri tanlanishi va ularning o'zaro uyg'unligi ustida chuqur o'ylashlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qosimov A. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat." Toshkent, O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018. 112-bet.
2. G'ulomova S. "Boshlang'ich sinf ona tili darslarida innovatsion metodlardan foydalanish." Toshkent, O'qituvchi nashriyoti, 2019. 86-bet.
3. Sharipov M. "Ta'lim metodlari va texnologiyalari." Toshkent, Sharq nashriyoti, 2020. 154-bet.
4. Matyoqubov H. "O'zbek tili o'qitish metodikasi." Samarqand, SamDU nashriyoti, 2017. 203-bet.
5. Karimova G. "Interfaol metodlar va ularning dars jarayonidagi roli." Buxoro, BuxDU nashriyoti, 2019. 98-bet.
6. Hasanov F. "Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlar." Toshkent, Fan va texnologiyalar nashriyoti, 2021. 144-bet.

O'QUVCHILARGA O'QISH SAVODXONLIGI FANINI O'ZLASHTIRISHIDA TA'LIM TEXNOLOGIYALAR ROLI

Qahhorova Sojida Bahodir qizi

Termiz Iqtisodiyot va servis universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2- bosqich talabasi

Annotatsiya:

Maqolada o'quvchilarning o'qish savodxonligini oshirish jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyatini tahlil qiladi. Unda o'quvchilar savodxonligini rivojlantirish uchun innovatsion uslublar va raqamli ta'lim resurslarining qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beriladi. Maqola, shuningdek, turli ta'lim texnologiyalari orqali o'quvchilar o'qish ko'nikmalarini shakllantirish va chuqurlashtirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, texnologiyalarning o'quv jarayoniga kiritilishi natijasida o'qitish samaradorligining oshishi va individual yondashuv imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: o'qish savodxonligi, ta'lim texnologiyalari, innovatsion uslublar, raqamli resurslar, o'quvchilar savodxonligi, o'qitish samaradorligi, individual yondashuv, raqamli ta'lim.

Annotation:

The article analyzes the importance of modern educational technologies in the process of improving students' reading literacy. It provides detailed information about the application of innovative methods and digital educational resources to enhance students' literacy. The article also highlights the opportunities for forming and deepening students' reading skills through various educational technologies. Additionally, the increase in teaching efficiency and the possibilities for individual approaches, resulting from the integration of technologies into the learning process, are discussed.

Key words: reading literacy, educational technologies, innovative methods, digital resources, student literacy, teaching effectiveness, individual approach, digital education.

Kirish.

O'qish savodxonligi zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biridir. O'quvchilar o'qish ko'nikmalarini puxta egallashlari, nafaqat ularning bilim darajasini oshirish, balki hayotdagi turli vaziyatlarda muvaffaqiyat qozonishlari uchun ham asosiy omil hisoblanadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va innovatsion uslublarning ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi, o'quvchilar savodxonligini oshirishda katta imkoniyatlarni ochib bermoqda. Shu munosabat bilan, ta'lim texnologiyalarining o'quvchilarga o'qish savodxonligi fanini samarali o'zlashtirishdagi o'rni va ahamiyatini o'rganish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'qish savodxonligi fanini o'zlashtirishga ta'siri tahlil qilinadi va ular orqali ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish imkoniyatlari o'rganiladi.

Adabiyotlar tahlili qismida o'qish savodxonligini rivojlantirish va ta'lim texnologiyalarini qo'llash bo'yicha mavjud ilmiy tadqiqotlar, monografiyalar va maqolalar ko'rib chiqiladi. Ushbu mavzuda o'tkazilgan ilmiy ishlar o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida raqamli ta'lim resurslari va innovatsion pedagogik yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi. Jumladan, Vygotskiy va Dewey kabi taniqli pedagoglar ta'lim jarayonida texnologiyalarning o'rni va o'quvchilarning mustaqil o'qish malakalarini rivojlantirishdagi ahamiyatiga alohida urg'u berishgan.

So'nggi yillarda amalga oshirilgan tadqiqotlar, masalan, raqamli platformalar va interaktiv o'qitish vositalari yordamida o'quvchilarning o'qishga qiziqishini oshirish va ularning mustaqil o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish borasidagi ishlar muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llay olishlari uchun maxsus malaka oshirish dasturlariga ehtiyoj borligi ham ta'kidlangan.

Tahlil qilingan adabiyotlarda ta'lim texnologiyalarining o'quvchilar individual yondashuvini ta'minlash va o'qish jarayonini shaxsiylashtirish imkoniyatlari haqida so'z yuritiladi. Masalan,